РЕШЕНИЕ НА СЪДА (четвърти състав)

20 май 2010 година *

По дело C-111/09

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание членове 68 ЕО и 234 ЕО от Okresní soud v Chebu (Чешка република) с акт от 3 февруари 2009 г., постъпил в Съда на 23 март 2009 г., в рамките на производство по дело

Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group

срещу

Michal Bilas,

* Език на производството: чешки.

СЪДЪТ (четвърти състав),

състоящ се от: г-н J.-C. Bonichot, председател на състав, г-жа C. Toader (докладчик), г-н K. Schiemann, г-н P. Kūris и г-н L. Bay Larsen, съдии,

генерален адвокат: г-н J. Mazák,
секретар: г-н R. Grass,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

— за чешкото правителство, от г-н M. Smolek, в качеството на представител,

— за германското правителство, от г-н M. Lumma, в качеството на представител,

— за словашкото правителство, от г-жа B. Ricziová, в качеството на представител,

— за Комисията на Европейските общности, от г-жа A.-M. Rouchaud-Joët и г-жа M. Šimerdová, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на членове 24 и 26 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group (наричано по-нататък „ČPP“), застрахователна компания, установена в Чешката република, и г-н M. Bilas, притежател на полица с местожителство в Словакия, във връзка с плащането на застрахователна премия.

Правна уредба

3 Правилата за компетентност във връзка със застраховането са установени в глава II, раздел 3 от Регламент № 44/2001, която съдържа членове 8—14 от него.

4 Член 8 от този регламент предвижда:

„По дела във връзка със застраховане компетентността се определя от нормите на настоящия раздел, без да се засягат разпоредбите на член 4 и член 5, точка 5.“

5 Член 12, параграф 1 от посочения регламент гласи:

„Без да се засяга разпоредбата на член 11, параграф 3, застрахователят може да започне дело само в съдилищата на държавата членка, в която ответникът има местоживеене, независимо дали той се явява притежател на полицата, застрахован или бенефициер.“

6 Член 13 от същия регламент предвижда:

„Разпоредбите на настоящия раздел могат да се дерогират само със споразумение:

1. което е сключено след възникване на спора, или

[…]“

7 Член 22 от глава II, раздел 6 от Регламент № 44/2001 съдържа правилата относно „[и]зключителна[та]компетентност“.

8 Член 24 от глава II, раздел 7 „Пророгация на компетентност“ от същия регламент гласи:

„Извън компетентността, която произтича от други разпоредби на настоящия регламент, компетентен е този съд на държава членка, пред който се яви ответникът. Това правило не се прилага, когато ответникът се явява, за да оспори компетентността на съда, или когато друг съд има изключителна компетентност по силата на член 22.“

9 Глава II, раздел 8 „Проверка на компетентността и допустимостта“ от Регламент № 44/2001 съдържа членове 25 и 26.

10 Член 25 от посочения регламент предвижда:

„Когато съд на държава членка е сезиран с иск, който основно засяга дело, по отношение на което съдилищата на друга държава членка имат изключителна компетентност по силата на член 22, той служебно прогласява, че не е компетентен.“

11 Съгласно член 26, параграф 1 от същия регламент:

„Когато срещу ответник с местоживеене в една държава членка е предявен иск в съд на друга държава членка и той не се яви, съдът служебно прогласява, че не е компетентен, освен ако компетентността му произтича от разпоредбите на настоящия регламент.“

12 Член 35 от Регламент № 44/2001, който се съдържа в раздел 1 „Признаване“ от глава III, озаглавена „Признаване и изпълнение“, има следното съдържание:

„1. Освен това, съдебното решение не се признава, ако то противоречи на раздел 3, 4 или 6 от глава II, както и в случаите по член 72.

[…]

3. При спазване на параграф 1 не може да бъде преразглеждана компетентността на съда на държавата членка по произход. Критерият за публична политика, посочен в член 34, точка 1, не може да се прилага по отношение на правилата относно компетентността.“

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

13 На 14 април 2008 г. ČPP предявява пред запитващата юрисдикция иск срещу г-н Bilas за сумата от 1 755 CZK заедно с лихвите за забава, която сума представлява премията, дължима съгласно сключен между страните на 30 май 2002 г. договор за застраховка.

14 След като е поканен от Okresní soud v Chebu да представи становището си, г-н Bilas оспорва по същество претенцията на ČPP, но не повдига възражение за липса на компетентност на сезирания съд.

15 В акта за преюдициално запитване Okresní soud v Chebu посочва, че съгласно Регламент № 44/2001 той не може да провери своята компетентност при липсата на такова възражение, доколкото спорът не попада в рамките на хипотезите, предвидени в членове 25 и 26 от този регламент.

16 Освен това той посочва, че ако се произнесе по същество, без да провери своята компетентност, в съответствие с член 35 от Регламент № 44/2001 неговото решение не може да бъде признато. Всъщност тази разпоредба не позволява съдебно решение, което не е постановено от компетентния съд по смисъла на разпоредбите от глава II, раздели 3, 4 и 6 от този регламент, да бъде признато в държава членка. Следователно, доколкото според Okresní soud v Chebu той е

сезиран, без да се спази член 12, параграф 1 от посочения регламент, решението му няма да може да бъде признато в друга държава членка.

17 Запитващата юрисдикция обаче има съмнения относно верността на подобно заключение. Тя посочва, че или трябва да има възможността да провери своята компетентност независимо от член 26 от Регламент № 44/2001, или трябва да може да приложи член 24 от посочения регламент по отношение на своята компетентност, макар възможността за прилагането на тази разпоредба да не следва изрично от текста на член 8 от същия регламент.

18 Предвид тези становища Okresní soud v Chebu решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли член 26 от Регламент […] № 44/2001 […] да се тълкува в смисъл, че не допуска съдът да провери международната си компетентност, в случай че ответникът участва в производството, дори и когато става въпрос за дело, спрямо което се прилагат правилата за задължителна компетентност по смисъла на [глава II], раздел 3 от [този] Регламент и искът е бил предявен в нарушение на тези правила?

2) Може ли ответникът с участието си в производството да обоснове международната компетентност на съда по смисъла на член 24 от Регламент [№ 44/2001], дори когато по отношение на производството се прилагат правилата за задължителна компетентност по смисъла на [глава II], раздел 3 от [този] Регламент и искът е бил предявен в нарушение на тези правила?

3) При отрицателен отговор на втория въпрос, може ли фактът, че ответникът участва в производство във връзка със застраховане пред некомпетентен

съд по смисъла на Регламент [№ 44/2001] да се разглежда като споразумение за предоставяне на компетентност на съда по смисъла член 13, параграф 1 от [този] Регламент?“

По преюдициалните въпроси

По втория въпрос

19 С втория си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 24 от Регламент № 44/2001 трябва да се тълкува в смисъл, че съдът, сезиран без да се спазят съдържащите се в глава II, раздел 3 от този регламент правила, е компетентен, когато ответникът се яви и не повдигне възражение за липса на компетентност.

20 Този въпрос е свързан с проблема дали и при споровете, спрямо които се прилагат предвидените в Регламент № 44/2001 правила за специална компетентност като съдържащите се в глава II, раздел 3 от него в областта на застраховането, явяването на ответника, без да оспорва компетентността на сезирания съд, представлява мълчалива пророгация на компетентността.

21 В това отношение следва да се посочи, че член 24, първо изречение от Регламент № 44/2001 предвижда правило за компетентност въз основа на явяването на ответника за всички спорове, при които компетентността на сезирания съд не следва от други разпоредби от този регламент. Тази разпоредба се прилага включително в случаите, при които съдът е бил сезиран в нарушение на разпоредбите на посочения регламент и означава, че явяването на ответника може да

се счита за мълчаливо приемане на компетентността на сезирания съд и следователно като пророгация на неговата компетентност.

22 Член 24, второ изречение от Регламент № 44/2001 предвижда изключения от това общо правило. Според него не е налице мълчалива пророгация на компетентността на сезирания съд, ако ответникът повдигне възражение за липса на компетентност, като по този начин изрази нежеланието си да приеме компетентността на този съд, или ако става въпрос за спорове, за които член 22 от посочения регламент предвижда правила за изключителна компетентност.

23 Това второ изречение съдържа правна норма, която определя границите на приложното поле на общото правило. Следователно, както посочват чешкото, германското и словашкото правителство и Комисията на Европейските общности, то трябва да се счита за изключение и да се тълкува стеснително.

24 Оттук следва, че второто изречение от член 24 от Регламент № 44/2001 не може да се разбира в смисъл, че допуска изключване на приложението на предвиденото в първото изречение от същия член общо правило за други спорове освен изрично посочените в него.

25 Всъщност според съдебната практика във връзка с член 18 от Конвенцията от 27 септември 1968 година относно подведомствеността и изпълнението на съдебните решения в областта на гражданското и търговското право (ОВ L 299, 1972 г., стр. 32), която разпоредба по същество е идентична с тези на член 24 от Регламент № 44/2001, в случаите, които не са включени изрично в предвидените във второто изречение от посочения член 18 изключения, намира приложение общото правило относно мълчаливата пророгация на компетентността. В рамките на спор, при който страните са сключили споразумение за предоставяне на компетентност, Съдът посочва, че няма основания, свързани с общата структура или целите на посочената конвенция, да се приеме, че страните не могат да представят спора на вниманието на юрисдикция, различна от установената със споразумение (вж. Решение от 24 юни 1982 г. по дело Elefanten Schuh, 150/80, Recueil, стр. 1671, точка 10, както и Решение от 7 март 1985 г. по дело Spitzley, 48/84, Recueil, стр. 787, точки 24 и 25).

26 При тези условия, след като предвидените в глава II, раздел 3 от Регламент № 44/2001 правила за компетентност не са правила за изключителна компетентност, съдът, сезиран без да са спазени тези правила, трябва да прогласи, че е компетентен, когато ответникът се яви и не повдигне възражение за липса на компетентност.

27 В акта за преюдициално запитване Okresní soud v Chebu си задава въпроса дали ако прогласи, че е компетентен въз основа на член 24 от Регламент № 44/2001, но без да са спазени правилата на глава II, раздел 3 от този регламент, е възможно в съответствие с член 35, параграф 1 от посочения регламент решението му да не бъде признато.

28 В това отношение следва да се посочи, че член 35 предвижда като основание за непризнаване на съдебно решение неспазването на правилата за специална компетентност, и по-специално на тези в областта на застраховането, които имат за цел да гарантират засилена защита на по-слабата страна.

29 Подобна разпоредба се отнася до непризнаването на решения, постановени от некомпетентен съд, който не е бил сезиран в съответствие с тези правила. Следователно тя не се прилага, когато решението е постановено от компетентен съд. Такъв е по-специално случаят, при който ответникът се явява пред сезирания съд и не повдига възражение за липса на компетентност, дори и без да са спазени правилата за специална компетентност. Всъщност този съд е компетентен въз основа на член 24 от Регламент № 44/2001. Поради това член 35 от този регламент не е пречка за признаването на постановеното от посочения съд решение.

30 Ето защо, макар целта на правилата за компетентност в областите, които попадат в обхвата на глава II, раздели 3—5 от същия регламент, да е предоставянето на засилена защита на по-слабата страна (в това отношение вж. Решение от 13 декември 2007 г. по дело FBTO Schadeverzekeringen, C-463/06, Сборник, стр. I-11321, точка 28), определената в тези раздели компетентност не може да бъде наложена на тази страна. Ако тя съзнателно реши да се яви, Регламент

№ 44/2001 и оставя възможността да се защити по същество пред друга юрисдикция, освен определените въз основа на посочените раздели юрисдикции.

31 Чешкото и словашкото правителство подчертават в своите становища, че за да се квалифицира явяването на ответника като пророгация на компетентността в спор като този в главното производство, по-слабата страна — ответникът, трябва да е напълно наясно с последиците от своята защита по същество. Следователно с оглед на защитата на по-слабата страна според тях сезираният съд трябва да провери служебно дали волеизявлението на последната действително е направено съзнателно и е насочено към обосноваване на неговата компетентност.

32 Следва да се посочи, че подобно задължение би могло да се наложи само с включването на изрично правило в този смисъл в Регламент № 44/2001. Винаги е възможно обаче — предвид целта на правилата за компетентност, следващи от глава II, раздели 3—5 от този регламент, да се предостави засилена защита на считаната за по-слаба страна — сезираният съд да се увери, че привлеченият при тези условия в производството пред него ответник е напълно наясно с последиците от съгласието си да се яви.

33 От гореизложеното следва, че на втория въпрос трябва да се отговори, че член 24 от Регламент № 44/2001 трябва да се тълкува в смисъл, че съдът, който е сезиран без да са спазени съдържащите се в глава II, раздел 3 от този регламент правила, трябва да прогласи, че е компетентен, когато ответникът се яви и не повдигне възражение за липса на компетентност, тъй като това явяване представлява мълчалива пророгация на компетентността.

По първия и третия въпрос

34 Предвид утвърдителния отговор на втория въпрос Съдът не следва да разглежда третия въпрос, тъй като той е отправен от запитващата юрисдикция, в случай че отговорът на втория въпрос е отрицателен.

35 Що се отнася до първия въпрос, който се отнася до тълкуването на член 26, параграф 1 от Регламент № 44/2001, достатъчно е да се отбележи, че тъй като от отговора на Съда на втория въпрос следва, че в настоящия случай запитващата юрисдикция трябва да прогласи, че е компетентна по силата на този регламент, е безпредметно разглеждането на посочената разпоредба, която според своя собствен текст може да се приложи само ако става въпрос за юрисдикция, чиято компетентност не произтича от разпоредбите на посочения регламент.

По съдебните разноски

36 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

Член 24 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела трябва да се тълкува в смисъл, че съдът, който е сезиран, без да са спазени съдържащите се в глава II, раздел 3 от този регламент правила, трябва да прогласи, че е компетентен, когато ответникът се яви и не повдигне възражение за липса на компетентност, тъй като това явяване представлява мълчалива пророгация на компетентността.

Подписи